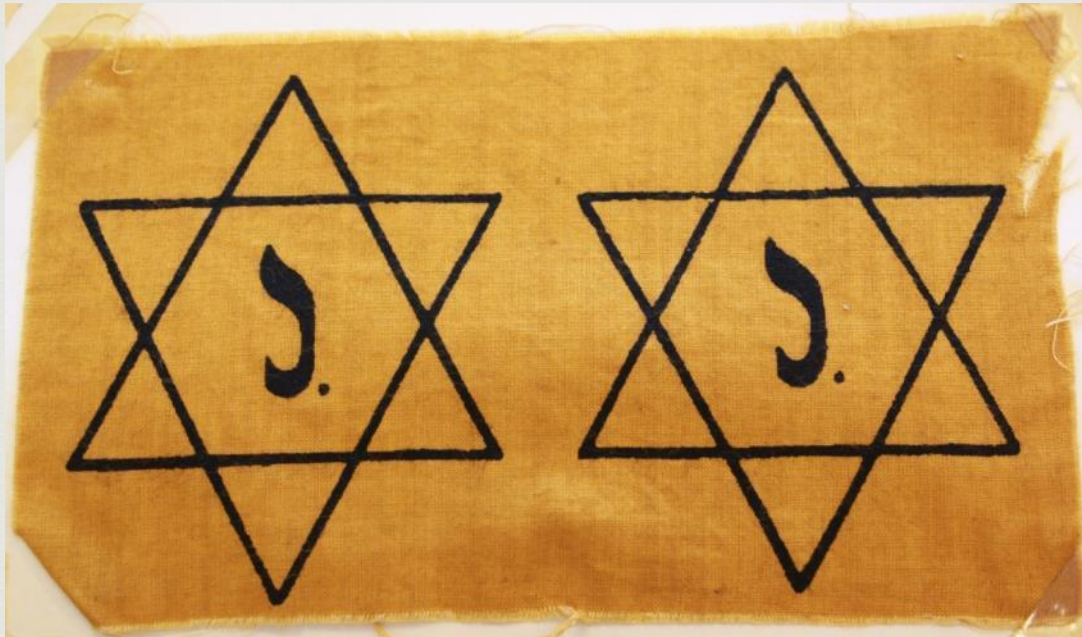

החיים בצל המוות בגטו לודז'

חפצים ותעודות מגטו לודז'
מאוסף ספריית וינר

הטלאי הצהוב

"הטלאי הצהוב" שימש כאות קלון, ונועד לזיהוי היהודים בגרמניה הנאצית ובארצות שכבשה במהלך מלחמת העולם השנייה. בנובמבר 1938, לאחר ליל הבדולח הציע ריינהרד היידריך לסמן את היהודים באות היכר מיוחד. ההצעה יושמה כשנה מאוחר יותר.

ב-23 בנובמבר 1939 חתם הנס פרנק, המושל הכללי לשטח פולין הכבוש (גנרל גוברנמנט), על צו לפיו החל מה-1 בדצמבר 1939 על היהודים מגיל עשר ומעלה לענוד על זרועם הימנית (ולא על חזם) סרט לבן עם כוכב ברוחב 10 ס"מ על גבי המעיל. הצו קבע גם שהעוברים על החוק ייענשו במאסר.

הטלאי הצהוב

בחלקי פולין שסופחו על ידי גרמניה חייבו הנאצים את היהודים לשאת שני כוכבים "תפורים על בגדם, על החזה משמאל ועל הגב מימין".
עם פלישת הנאצים לברית המועצות הודיעו הגרמנים על אחדות הסימון בטלאי הצהוב.

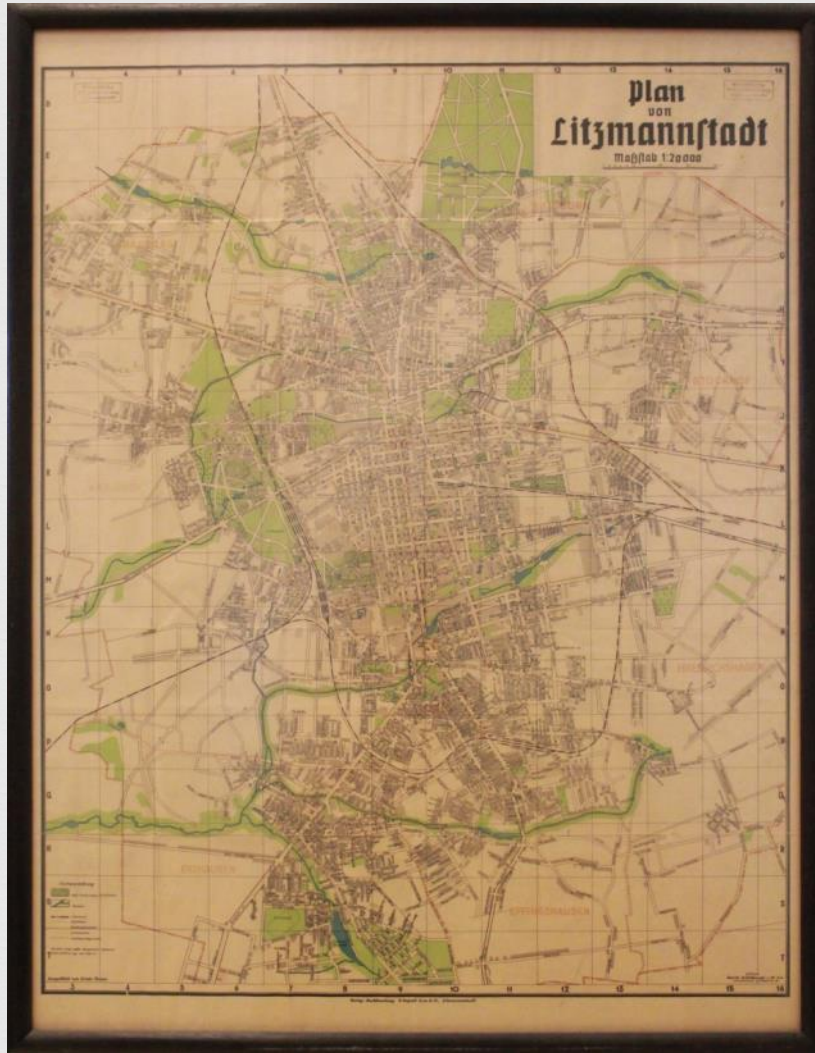
מפת העיר לודז' (Litzmannstadt)

שנת פרסום/הפצת המפה: 1942

לודז' נכבשה על ידי הנאצים בספטמבר 1939, כשבוע לאחר הפלישה לפולין. שמה שונה לליצמןשטאט, על שם גנרל קרל ליצמן אשר כבש את העיר במלחמת העולם הראשונה.

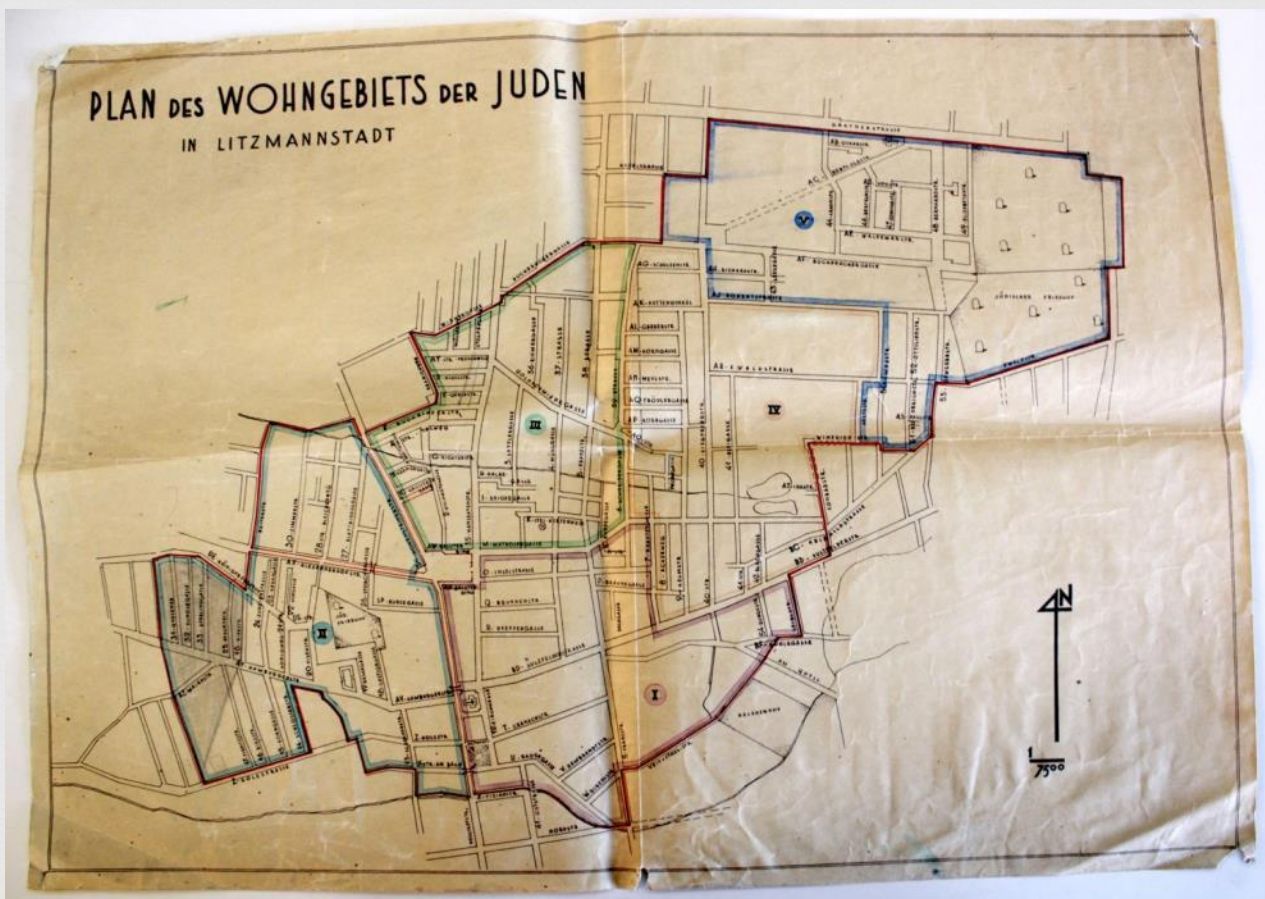
בלודז' שלפני המלחמה הייתה האוכלוסייה היהודית השנייה בגודלה בפולין אחרי וארשה, והיא מנתה 233 אלף יהודים. בפברואר 1940 רוכזו היהודים בגטו ומינואר עד ספטמבר 1942, נשלחו 71,000 מתושביו למחנה ההשמדה חלמנו. שאר תושבי הגטו גורשו בהדרגה עד לחיסולו המוחלט באוגוסט 1944. בעייתם העיקרית של תושבי גטו לודז' הייתה הרעב התמידי: 21% מתושבי הגטו מתו, מרעב, מחלות וקור.

המפה נעשתה בפקוחו של אריון טים

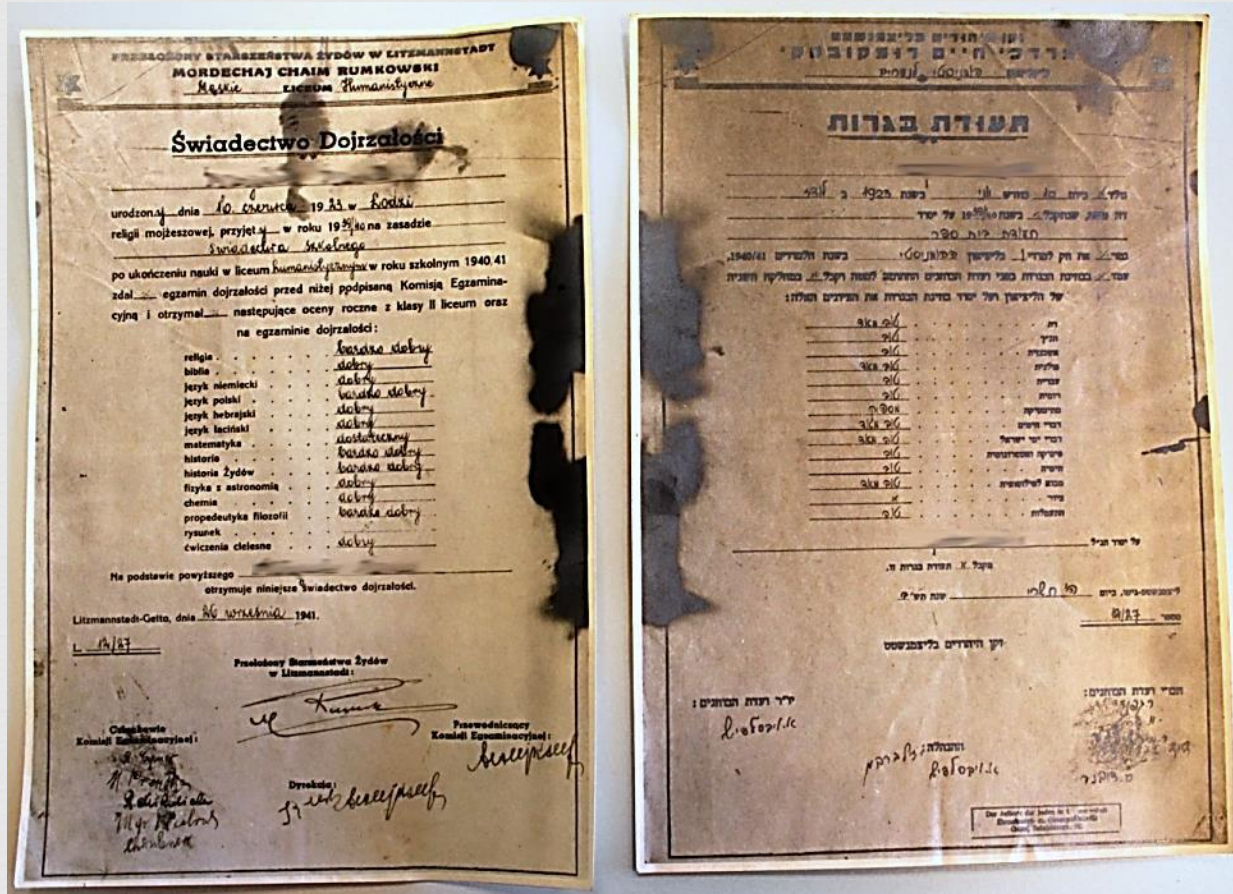

מפת גטו לודז'

המפה מציגה את תכנית אזור המגורים של היהודים בעיר לודז'

חינוך בגטו לודז'

בגטו לודז' הקים היודנראט מערכת חינוך אשר פעלה במשך השנתיים הראשונות לקיום הגטו. במערכת למדו כ-15 אלף תלמידים, החל מגני ילדים ועד לתיכון. הילדים זכו בנוסף לחינוך גם בארוחה יומית ולפיקוח רפואי. בתמונה מעל תעודת בגרות שהונפקה בגטו ועליה מתנוססת חתימתו של ראש היודנראט חיים רומקובסקי. תעודה נוספת בעמוד הבא.

תעודת בגרות מגטו לודז'

PRZEŁOŻONY STARSZEŃSTWA ŻYDÓW W LITZMANNSTADT MORDECHAJ CHAIM RUMKOWSKI <i>Zemster LICEUM Humanistyczne</i>		וְקוֹ הַיְּהוּדִים בְּלִיצְמַנְשטאָט מורדכי חיים רומקובסקי <i>Litzmannstadt</i>																																																											
Świadectwo Dojrzałości		תעודת בגרות																																																											
urodzon <u>a</u> dnia <u>2 lipca</u> 19<u>22</u> w <u>Lodzi</u> religii mojej <u>żydowskiej</u>, przyjęt <u>a</u> w roku 19<u>20</u> na zasadzie <u>egzaminu wstępnego</u> po ukończeniu nauki w liceum <u>humanistycznym</u> roku szkolnym 1940/41 zdał <u>a</u> egzamin dojrzałości przed niżej podpisaną Komisją Egzaminacyjną i otrzymał <u>a</u> następujące oceny roczne z klasy II liceum oraz na egzaminie dojrzałości: <table border="0" style="width: 100%;"> <tr><td>religia</td><td><u>bardzo dobry</u></td></tr> <tr><td>biblia</td><td><u>dostateczny</u></td></tr> <tr><td>język niemiecki</td><td><u>dostateczny</u></td></tr> <tr><td>język polski</td><td><u>dostateczny</u></td></tr> <tr><td>język hebrajski</td><td><u>dostateczny</u></td></tr> <tr><td>język łaciński</td><td><u>dostateczny</u></td></tr> <tr><td>matematyka</td><td><u>dostateczny</u></td></tr> <tr><td>historia</td><td><u>dostateczny</u></td></tr> <tr><td>historia Żydów</td><td><u>dobry</u></td></tr> <tr><td>fizyka z astronomią</td><td><u>dostateczny</u></td></tr> <tr><td>chemia</td><td><u>dostateczny</u></td></tr> <tr><td>propedeutyka filozofii</td><td><u>dostateczny</u></td></tr> <tr><td>rysunek</td><td><u>dostateczny</u></td></tr> <tr><td>ćwiczenia cielesne</td><td><u>dostateczny</u></td></tr> </table>		religia	<u>bardzo dobry</u>	biblia	<u>dostateczny</u>	język niemiecki	<u>dostateczny</u>	język polski	<u>dostateczny</u>	język hebrajski	<u>dostateczny</u>	język łaciński	<u>dostateczny</u>	matematyka	<u>dostateczny</u>	historia	<u>dostateczny</u>	historia Żydów	<u>dobry</u>	fizyka z astronomią	<u>dostateczny</u>	chemia	<u>dostateczny</u>	propedeutyka filozofii	<u>dostateczny</u>	rysunek	<u>dostateczny</u>	ćwiczenia cielesne	<u>dostateczny</u>	נוטר <u>ב</u> ביום <u>16</u> בחשוון <u>5702</u> בשנת <u>1942</u> בלודז דת משה שנקבע <u>ב</u> בשנת 19<u>20</u> על יסוד <u>בחנינה כניסה</u> בגמר <u>א</u> אח חק למדור <u>ב</u> בליצמן <u>1940/41</u> בשנת המורים עמד <u>ב</u> בבחינת הבגרות בפני ועדת הבוחנים החתומה למטה וקבל <u>ב</u> במחלקה השניה של הליצמן ועל יסוד בחינת הבגרות את הציונים האלה: <table border="0" style="width: 100%;"> <tr><td>תר</td><td><u>16</u></td></tr> <tr><td>תנ"ך</td><td><u>16</u></td></tr> <tr><td>משפחות</td><td><u>16</u></td></tr> <tr><td>פלוגות</td><td><u>16</u></td></tr> <tr><td>גבורות</td><td><u>16</u></td></tr> <tr><td>רוחניות</td><td><u>16</u></td></tr> <tr><td>היסטוריה</td><td><u>16</u></td></tr> <tr><td>דברי תורה</td><td><u>16</u></td></tr> <tr><td>דברי ימי ישראל</td><td><u>16</u></td></tr> <tr><td>חוקים</td><td><u>16</u></td></tr> <tr><td>סיפור ואגדות</td><td><u>16</u></td></tr> <tr><td>חופיות</td><td><u>16</u></td></tr> <tr><td>סכום השלמות</td><td><u>16</u></td></tr> <tr><td>ציון</td><td><u>16</u></td></tr> <tr><td>הערה</td><td><u>16</u></td></tr> </table>		תר	<u>16</u>	תנ"ך	<u>16</u>	משפחות	<u>16</u>	פלוגות	<u>16</u>	גבורות	<u>16</u>	רוחניות	<u>16</u>	היסטוריה	<u>16</u>	דברי תורה	<u>16</u>	דברי ימי ישראל	<u>16</u>	חוקים	<u>16</u>	סיפור ואגדות	<u>16</u>	חופיות	<u>16</u>	סכום השלמות	<u>16</u>	ציון	<u>16</u>	הערה	<u>16</u>
religia	<u>bardzo dobry</u>																																																												
biblia	<u>dostateczny</u>																																																												
język niemiecki	<u>dostateczny</u>																																																												
język polski	<u>dostateczny</u>																																																												
język hebrajski	<u>dostateczny</u>																																																												
język łaciński	<u>dostateczny</u>																																																												
matematyka	<u>dostateczny</u>																																																												
historia	<u>dostateczny</u>																																																												
historia Żydów	<u>dobry</u>																																																												
fizyka z astronomią	<u>dostateczny</u>																																																												
chemia	<u>dostateczny</u>																																																												
propedeutyka filozofii	<u>dostateczny</u>																																																												
rysunek	<u>dostateczny</u>																																																												
ćwiczenia cielesne	<u>dostateczny</u>																																																												
תר	<u>16</u>																																																												
תנ"ך	<u>16</u>																																																												
משפחות	<u>16</u>																																																												
פלוגות	<u>16</u>																																																												
גבורות	<u>16</u>																																																												
רוחניות	<u>16</u>																																																												
היסטוריה	<u>16</u>																																																												
דברי תורה	<u>16</u>																																																												
דברי ימי ישראל	<u>16</u>																																																												
חוקים	<u>16</u>																																																												
סיפור ואגדות	<u>16</u>																																																												
חופיות	<u>16</u>																																																												
סכום השלמות	<u>16</u>																																																												
ציון	<u>16</u>																																																												
הערה	<u>16</u>																																																												
Na podstawie powyższego otrzymuje niniejsze świadectwo dojrzałości. Litzmannstadt-Getto, dnia <u>26 września</u> 1941. <u>32/52</u>		עבר <u>ב</u> תעודת בגרות <u>א</u>. ציון הס <u>16</u>. ציון <u>32/52</u>.																																																											
Przełożony Starszeństwa Żydów w Litmanstadt.		וְקוֹ הַיְּהוּדִים בְּלִיצְמַנְשטאָט																																																											
Celaskowie Komisji Egzaminacyjnej: <u>S. Rumkowski</u> <u>R. Rumkowski</u> <u>S. Rumkowski</u>		חברי ועדת הבוחנים: <u>בגין</u> <u>16/16</u> <u>16/16</u> <u>16/16</u> <u>16/16</u>																																																											
Przewodniczący Komisji Egzaminacyjnej: <u>[Signature]</u>		הנהלה: <u>[Signature]</u>																																																											
Dyrektor: <u>[Signature]</u>		[Blank space for stamp/signature]																																																											

שטרות ומטבעות מגטו לודז'

ב-1 במאי 1940 נסגרו שערי גטו לודז', הגרמנים אילצו את היהודים למסור להם את כל הכסף מזומן שהיה בידיהם ובתמורה קיבלו כסף של גטו, אשר היה חסר כל ערך מחוץ לגטו.

דפים מלוח שנה אשר פורסם על ידי היודנראט בגטו לודז'

לוח השנה של גטו לודז'.

פרט מלוח השנה של גטו לודז'.
בתמונה מופיע חיים רומקובסקי, ראש היודנראט בגטו לודז'
והשליט היחיד בגטו מטעם הגרמנים מרגע הקמתו ועד סופו.
ברקע ניתן לראות את הגטו.

הלוח היה באידיש
ופורטו בו אירועים
בגטו, שעת הדלקת
נרות ביום שישי,
יציאת השבת, חגים
ומועדים.

הודעת איסור על שימוש במכשירי חשמל בעת בישול

Bekanntmachung Nr. 327. BETR: Elektrische Kochgeräte. Hiermit gebe ich bekannt, dass es zwecks Stromersparnis strengstens verboten ist, Elektrische Kochgeräte zu benutzen. Bei denjenigen, die diese Anordnung nicht befolgen, wird der elektrische Strom vollkommen gesperrt. Gleichzeitig fordere ich die Ghettobevölkerung nochmals zur grössten Sparsamkeit Stromverbrauch auf und erinnere daran, dass keinesfalls grössere Glühlampen als zu 10 und 15 Watt gebrannt werden dürfen. (-) CH. RUAKOVSKI Der Vertreter der Juden in Litmanstadt. Litzmannstadt-Ghetto, den 3. 11. 1941.	559 אג 559 באקאנטמאכונג נר. 327. עלעקטרישע קאך-מכשירים דערמיט מאך איך באקאנט, אז צוליב שפארונגסמייס פון עלעקטרישן שטראם, איז שטרענג פארווערט צו באנוצן עלעקטרישע קאך-מכשירים. ביי די יעניקע, וואס וועלן זיך נישט צופאסן צו דער דאזיקער פארדרענונג, וועט דער עלעקטרישער שטראם אינגאנצן אפגעשלאסן ווערן. גלייכצייטיק פאדער איך נאך א מאל אויך די געמיינע באפעלקערונג צו גרעסטער שפארונגסמייס מיט עלעקטריש ליכט, און דערמאן, אז גרעסערע לעמפלעך (זשארדזשקעס) ווי 10 און 15 וואט טארן אין קיין פאל נישט באנוצט ווערן. (-) מרדכי חיים רומקאווסקי דער עלטסטער טון די יידן אין ליטמאנשטאט ליטמאנשטאט-געטו דעם 3טן (קאלנדער) 1941
--	--

ההודעה פורסמה על ידי
רומקובסקי ב-3 בנובמבר
1941, ובה קריאה
לחיסכון בחשמל בגטו.

המודעה מזהירה שמי שלא
ישמע להוראות החיסכון
ינותק מחשמל כליל.

סיכת נוי בצורת כרטיס הקצבת לחם בגטו לודז'

הכרטיס הונפק על ידי מחלקת הרווחה שפעלה תחת היודנראט

שיחת הבהרה לקראת פינוי הגטו

ACHTUNG !!!

**Betr.: Aufklärung
über die Verlagerung des Gettos.**

**Alle Arbeiter werden aufgefordert,
pünktlich um 12 Uhr 30**

auf dem Gelände der Feuerwehr, Hambur-
gerstr. 13, zu erscheinen.

**Ich werde dort Aufklärung über die Ver-
lagerung des Gettos geben.**

Litzmannstadt-Getto
den 3.8. 1944

(-) Ch. Rumkowski
Der Älteste der Juden in Litzmannstadt

אכטונג !!!

**בנוגע אויפקלערונג איבער
דאס איבערטראגן פון געטא.**

אלע ארבעטער ווערען אויפגעפארדערט צו קומען היינט
פונקטדעך 12:30 בייטאג
אויף דעם פֿייערלעשער פלאץ לומאמיערסקא 13

איך וועל דארט אויפקלערן איבער דעם איבערטראגן
פון געטא.

(-) מרדכי חיים רומקאווסקי
דער עלטסטער און די יידן אין לייטמאנשטאט.

לייטמאנשטאט-געטא, 3. אויגוסט 1944.

ההודעה פורסמה על ידי רומקובסקי לקראת פינוי הגטו, וקראה לכל העובדים להתייצב במחלקת כיבוי האש ברחוב המבורגר בשעה 12:30.

במהלך 1943 החלו דיונים בדבר חיסול גטו לודז'. הנס ביבוב הגרמני, שהיה המנהל האדמיניסטרטיבי של הגטו כמו גורמים גרמנים נוספים בקשו להמשיך ולקיים את הגטו בשל הרווחים העצומים שסיפק, ולכן היה הגטו האחרון שפונה. בפברואר 1944 החליט הימלר לחסל את הגטו ומ-23 ביוני ועד ה-15 ביולי, כ-7,000 יהודים גורשו למחנה ההשמדה חלמנו. באמצע יולי חלה הפוגה בשילוחים בשל התקרבות הצבא הסובייטי, אולם כאשר נעצר הצבא חודשו הגירושים, הפעם לאושוויץ. בסוף אוגוסט 1944 נשלחו לאושוויץ גם רומקובסקי ובני משפחתו.

רק 877 יהודים, כולל 12 ילדים, נותרו בגטו כאשר שוחרר לבסוף. מתוך כל היהודים שעברו בגטו לודז' במהלך המלחמה נותרו כ-10,000 איש בלבד.

קריאה למשתמטים להתייצב ל"עבודה"

LETZTE WARNUNG

**an die Leiter, Arbeiter und Angestellten
der Betriebe.**

Die Leiter, Arbeiter und Angestellten aller Betriebe, die bis jetzt zur Ausreise aufgefordert wurden und sich noch nicht gestellt haben, werden hiermit letztmalig aufgefordert, sich in der Zeit von heute abend 20 Uhr bis morgen früh 9 Uhr freiwillig im Zentralgefängnis zu stellen.

Es wird ausdrücklich darauf hingewiesen, dass auch die Leiter mit den Betrieben mitfahren müssen.

Es kommen vorläufig folgende Betriebe in Betracht:

Betrieb 1	Schneiderzentrale,	Hanseatenstr. 45
Betrieb 2	Schneiderrei,	Hanseatenstr. 36
Betrieb 3	Schneiderrei,	Hanseatenstr. 53
Betrieb 4	Schneiderrei,	Froschweg 13
Betrieb 6	Schneiderrei,	Mühlgasse 2
Betrieb 7	Schneiderrei,	Neustadtstr. 28
Betrieb 8	Schneiderrei,	Rembrandtstr. 8
Betrieb 26	Schneiderrei,	Rembrandtstr. 14
Betrieb 27	Schneiderrei,	Rembrandtstr. 16

Schwestern und Brüder!

In Eurem eigenen Interesse rate ich Euch, stellt Euch zur bestimmten Zeit zu den Transporten, damit Unruhe und Zwangsmassnahmen vermieden werden. Nur wenn sich die zum Transport Bestimmten freiwillig stellen, ist es möglich, mit den Familienangehörigen zusammen zu bleiben und das Gepäck mitzunehmen. Lasst es nicht dazu kommen, wie es heute geschehen ist.

(-) Ch. Rumkowski
Der Repräsentant der Juden in Litzmannstadt.

Litzmannstadt-Ghetto,
den 8. August 1944

לעצטע ווארענונג

**ל"טער, ארבייטער און באאמטע
פון די רעסארטן.**

די לייטער, ארבייטער און באאמטע פון די אלע רעסארטן וואס זיינען ביז יעצט אויפגעפארעט געווארן צום ארויספארן און האבן זיך נאך נישט צוגעשטעלט, ווערן דערמיט צום לעצטן מאל אויפגעפארעט. אז זיי זאלן זיך פון היינט 8 א זיגער פארנאכט ביז מארגן 9 א זיגער איז דער פרייזווייליק צו שטעלן אין דער צענטראלער תפיסה.

דערביי ווערט אויסדריקלעך אנגעוויזן, אז אויך די לייטער מוזן מיטפארן מיט די רעסארטן.

פארלויפליך קומען אין באטראכט די ווייטערדיקע באשרייבן:

באשרייב 1	שניידער-צענטראלע,	לאגעוויצקע 45
2	"	לאגעוויצקע 36
3	"	לאגעוויצקע 53
4	"	זשאביע 13
6	"	מלינארסקע 2
7	"	נאוואמיסקע 28
8	"	יאקובע-גאס 8
26	"	" 14
27	"	" 16

שוועסטער און ברודער!

איך ראה אייך, אין איינעם איינערס אינטערעס זינט זיך צווישן דער באשטימטער צייט צו די פראטאקאלן, בכדי אזוי ארום אויסצוגיין אומדאן צוואנגס-מאסנאמען. נאר די, וואס וועלן זיך פרייזווייליק צווישן, וועלן האבן די מעגליכקייט צו בלייבן צוזאמען מיט זייערע פאמיליעס און מיטגעזעצטן דעם באנאנט.

דערלאזט נישט דערצו, אז עס זאל זיך איבערהערן דאס וואס איז היינט געשען.

(-) מרדכי חיים רומקאווסקי
דער לעצטער פון די יידן אין ליטמאנשטאט

ליטמאנשטאט-געטא, דאס 8. אויגוסט 1944.

חיים רומקובסקי, ראש היודנראט בגטו לודז', דגל בתחילה במוטו "שקט ועבודה" כלומר היהודים יעבדו וכך ירצו את הגרמנים שיניחו להם לחיות בגטו.

בסוף 1941 החלו הגירושים למזרח. אז הפך המוטו ל"עבודה והצלה", כלומר, לדאוג שהגטו יחזיק מעמד עד תבוסת הגרמנים. ההנחה הייתה שתודות ליהודים "יצרניים" הגטו ישרוד. כתוצאה מכך נתן רומקובסקי יד לגירושם של מי שלא נחשבו "יצרניים", בכלל זה ילדים.

במודעה זו מה-8 באוגוסט 1944, ישנה פניה אחרונה ואיום המופנים כלפי מנהלים, עובדים ושכירים אשר זומנו להתייצב כדי להישלח עם מפעלי היצור לגרמניה, ולא הגיעו. העברת המפעלים לגרמניה הייתה הסיבה שנתנו הגרמנים לאיסוף היהודים בגטו, כאשר למעשה האיסוף נעשה כדי להובילם להשמדה.

הודעה לקראת פינוי הגטו

Bekanntmachung Nr. 421.

Betr.:
Verlagerung des Gettos.

Auf Veranlassung des Oberbürgermeisters
spricht
Herr Amtsleiter Biebow
am **MONTAG, den 7.8.1944 früh 10 Uhr**
auf dem **Hofe der Schneiderei, Hanseatenstr. 53 zu den**
Arbeitern der Schneidreibetriebe Hanseatenstr. 53
und Froschweg 13.

Es ist zweckmässig, dass auch die Familienangehörigen miterscheinen, damit sie von Herrn Amtsleiter Biebow Aufklärung über das Programm der Verlagerung des Gettos erhalten.

Des weiteren spricht Herr Amtsleiter BIEBOW
am **Montag, den 7.8.1944 16 Uhr nachmittags**
auf dem **Hofe der Schneiderei, Rembrandtstr. 16 zu**
den Arbeitern der Schneidreibetriebe Mühlq. 2
und Neustadt. 28.

Die Arbeiter der Schneidereien, Mühlq. 2 und Neustadtg. 28 und deren Familienangehörige werden aufgefordert, auf dem Hofe der Schneiderei, Rembrandtstr. 16 pünktlich zu erscheinen.

Die Versammlungen werden in Ruhe und Sachlichkeit abgehalten.

Nochmals wird um pünktliches Erscheinen ersucht, damit Störungen während der Ansprache vermieden werden.

(-) **Ch. Rumkowski**
Der Feste der Juden in Litmannstadt
Litmannstadt-Getto,
6. August 1944.

באקאנטאצונג נר. 421

וועגן
איבערטרעגן דאס געטא

אין אויפטראג פון אויבערשטערמיסטער וועט
מאנטאג, דעם 7. אויגוסט 1944, 10 א זיגער פרי
דער אמטסלייטער הער ב'באו רעדן
אויפן הויף פון **לאגעוויצקע 53**, צו די איבערשטער פון די
שניידער-באטריכן **לאגעוויצקע 53** און **זשאביע 13**.
עס איז געוועזען, אז אויך די פאמיליע-מיטגלידער פון די באשעפ-
טיקטע אין די דערמאנטע שניידער-באטריכן זאלן מיטקומען, בכדי
צו הערן פון אמטסלייטער **הער ב'באו** א נעמע אויפגלייטונג
וועגן פראגראם פון איבערטרעגן דאס געטא.
ווייטער וועט דער אמטסלייטער **הער ב'באו**
מאנטאג, דעם 7. אויגוסט 1944, 4 פייטאג
רעדן אויפן הויף פון יאקוב-גאס 16 צו די ארבעטער פון שניידער-
באטריכן אויף **מ'נארסקע 2** און **נאוואזשיסקע 26**.
די באשעפטיקטע, ווי אויך זייערע פאמיליע-מיטגלידער פון די
דערמאנטע 2 באטריכן, ווערן אויפגעפארשט צו קומען פונקטליך
אויפן הויף י קובע-גאס 16.
די דערמאנטע 2 פארזאמלונגען וועלן אפגעהאלטן ווערן אין די און
זאכעצוקייט.
עס ווערט נאך א מאל געבעטן צו קומען **פונקטליך אין די**
אויבערמאנטע שעהן, בכדי נישט צו שטערן בשעת
די רעדעס.

(-) **מרדכי חיים רומקאווסקי**
דער עלטסטער פון די יידן אין ליטמאנשטאט.
ליטמאנשטאט, געטא,
דעם 6. אויגוסט 1944.

את ההודעה פרסם רומקובסקי
ב-6 באוגוסט 1944.

ההודעה על נאומו של מנהל
הגטו הגרמני האנס ביבוב,
שינאם לקראת פינוי הגטו.
ההודעה קוראת לכל העובדים
ברחובות מסוימים להגיע לשמוע
את הנאום עם בני משפחותיהם
(ההודעה מציינת שני מועדים
לנאום, כל פעם עבור העובדים
ברחובות אחרים). הרחובות
המוזכרים במודעה כנראה היו
רחובות בהם עבדו חייטים.